

רשות ההגבלים העסקיים

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 **בדבר מתן פטור מאישור הסדר כובל למיזם משותף בין הוצאת כנרת-** **זב"מ-דביר, הוצאת הקיבוץ המאוחד ועמותת סימן קריאה**

1. פתח דבר

לפניי בקשה למתן פטור מאישור הסדר כובל לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "**חוק ההגבלים העסקיים**"), להסכם בין הוצאת כנרת-זב"מ-דביר בע"מ (להלן: "**כנרת זב"מ דביר**" או "**כנרת**"), הוצאת הקיבוץ המאוחד (להלן: "**הקיבוץ המאוחד**") ועמותת סימן קריאה (להלן: "**סימן קריאה**"), המבקשות להתקשר בהסכם שעניינו שיתוף פעולה בהוצאה לאור של כותרים חדשים ושיווק כותרים חדשים וקיימים מסדרת "הספרייה החדשה".

לאחר שבחנתי את ההסדר ואת הכבילות המצויות בו, כמו גם את השפעתם האפשרית על התחרות בשוק הרלוונטי ונטלתי גם את עצתה של הועדה לפטורים ולמיזוגים, שוכנעתי כי ההסדר אינו פוגע פגיעה של ממש בתחרות, עיקרו של ההסדר אינו בהפחתת התחרות או במניעתה ואין בו כבילות שאינן נחוצות למימוש עיקרו. מטעמים אלה ראוי ההסדר לפטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, מהנימוקים שיפורטו להלן.

2. ההסדר

2.1 הצדדים להסדר

כנרת היא חברה פרטית אשר עיקר עיסוקה בהוצאת ספרים מתחומי עניין שונים ומגוונים. החברה מוחזקת בנאמנות לטובת מר יורם רוז. הוצאת כנרת מחזיקה בשליש ממניות צומת ספרים יריד (2002) בע"מ העוסקת במכירה קמעונית של ספרים באמצעות רשת חנויות "צומת ספרים" (להלן: "**צומת ספרים**"). כנרת היא ההוצאה לאור הגדולה ביותר בישראל כיום, והיא מוציאה לאור כ-300 כותרים בשנה.

הוצאת הקיבוץ המאוחד היא חברה פרטית העוסקת בהוצאה לאור של ספרים, בין היתר בתחומי השירה, הסיפורת, סיפורת הילדים והמחקר. בעלת ההוצאה היא התנועה הקיבוצית המאוחדת, באמצעות חברה להשקעות ולמפעלים בע"מ.

סימן קריאה היא עמותה רשומה שמטרתה "לעשות למען הספרות העברית בת זמננו ולהביא אליה גם מיצירות המופת של ספרות העולם." עיקר פעילותה כיום בשיתוף פעולה עם הוצאת הקיבוץ המאוחד שעניינו הוצאה לאור של סדרת "הספרייה החדשה".

סדרת "**הספרייה החדשה**" היא סדרת ספרים המוצאת לאור, כאמור, בשיתוף פעולה בין הוצאת הקיבוץ המאוחד לבין עמותת סימן קריאה. הסדרה נחשבת לסדרת ספרים איכותית במיוחד. יצוין, כי למרות שהספרייה החדשה מוציאה לאור מספר מצומצם של כותרים מדי שנה, היא מהווה חלק חשוב מן המכירות של הוצאת הקיבוץ המאוחד, מבחינה כמותית וכספית כאחד.

2.2. ההסדר

כנרת זב"מ דביר, העמותה והקיבוץ המאוחד מבקשות להתקשר בהסכם שעניינו שיתוף פעולה בהוצאה לאור של כותרים חדשים ושיווק כותרים חדשים וקיימים מסדרת הספריה החדשה.

מטרת שיתוף הפעולה, כך לפי הבקשה, הינה שילוב בין המומחיות של אנשי הספריה החדשה בתחום הספרות ובין היכולות השיווקיות של כנרת זב"מ דביר. לדברי הצדדים לבקשה, שיתוף הפעולה צפוי לחשוף קהלים רחבים יותר לספרי האיכות של הספריה החדשה.

ההסכם נחתם לתקופת זמן ראשונית של שנתיים, בסיומה יוכלו הצדדים, בהסכמה הדדית, להאריכו בכל פעם לשנה נוספת. כמו כן, לכל צד הזכות לסיים את ההסכם לפני תום השנתיים בכפוף למתן הודעה לצד השני שישה חודשים מראש. על-פי מצגי הצדדים, הספרייה החדשה תמשיך לפעול במתכונתה הקיימת, ובמשך תקופת ההסכם יוצאו לאור כ- 15 ספרים מסדרת הספריה החדשה מדי שנה, ובכל מקרה לא יותר מ-20 ספרים בשנה. בתום תקופת ההסכם יישארו זכויות היוצרים ביצירות שיופקו בידי הוצאת הקיבוץ המאוחד.

העורך הספרותי של הספריה החדשה, פרופ' מנחם פרי, יוסיף להיות הסמכות העליונה בכל הקשור לסוגיות הספרותיות. הפקת הספרים, ייצורם ומכירתם ויתרת ההחלטות הכלכליות הנוגעות לספרי הספרייה החדשה, ייעשו בהסכמה הדדית בין הצדדים.

הצדדים לבקשה יחלקו ביניהם את התקבולים שייניב שיתוף הפעולה ואת ההוצאות הכרוכות בביצועו של שיתוף הפעולה. כמו כן, הצדדים ימסרו אחד לשני מידע הנחוץ לאימות ההוצאות וחלוקת התקבולים.

ההסדר שבפניי הינו מיזם משותף בין הוצאות לאור מתחרות, אשר אינו מאחד את כלל הפעילות שלהן. כפי שאפרט, המיזם המשותף מהווה הסדר כובל¹.

אופיו הכובל של ההסדר נעוץ בעצם ההקמה של המיזם המשותף, אשר מביא לאיחוד כוחות בין שני מתחרים באותו שוק, תוך ביטול התחרות ביניהם באותו פלח שוק אליו פונה המיזם. מדובר בקרבה בין מתחרים העלולה, לפי טבעה, לחלחל ולטשטש את היריבות בין הצדדים למיזם גם מעבר לתחום המוגדר של המיזם המשותף²:

"חריגה זו היא המכונה חלחול או זליגה. סכנת הזליגה קיימת כמעט בכל מיזם. אולם סכנה זו גוברת כאשר הורי המיזם מתחרים בשוק המיזם, או מתחרים בחוליות שמעל או מתחת לחוליה בה פועל המיזם, והיא קיימת גם כשהורי המיזם מתחרים אחד בשני בתחומים השונים לגמרי מן התחום בו פועל המיזם."

¹ ראו לעניין זה, למשל החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור מאישור הסדר כובל להסדר בין משכל הוצאה לאור והפצה בע"מ לבין אסטרולוג הוצאה לאור בע"מ 2007 הגבלים עסקיים 5000688.

² קביעה לפי סעיף 43(א)(1) לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר הסדר כובל בין חברות הסעה ביעדים תיור בע"מ 2001 הגבלים עסקיים 3012980, פסקה 4.

העובדה, שמיזם משותף בין מתחרים הוא הסדר כובל, הובהרה על-ידי בית הדין להגבלים עסקיים בעניין תאגיד המחזור³:

"נוסיף, כי הגם ש"הורי" המיזם המשותף אינם מגבילים או כובלים עצמם במפורש, הרי שיתוף הפעולה בין המבקשות במסגרת תאגיד האיסוף יוצר חשש שפעילותן המשותפת תזלוג לשיתוף פעולה והעברת מידע באופן שיפגע בתחרות בתחום המשקאות (מ' מזרחי במאמרה הנ"ל, בעמ' 217-218, 234). אמנם, בית-הדין הציב תנאים למניעת יצירת "שולחן משותף" כאמור, אך אין בכך כדי לאיין את היותו של תאגיד האיסוף הסדר כובל. המטרה בקביעת התנאים לפעולתו של הסדר, היא למזער את הנזק הכרוך בקיומו של ההסדר לתחרות, ואין בהם כדי לשלול את היותו הסדר כובל."

לצד החששות העולים ממיזם משותף עשויים להיות לו גם יתרונות:

"שיתופי פעולה בין עסקים עשויים במקרים רבים להגביר את התחרות, אם במישור הסטאטי (תחרות בין עסקים קיימים) ואם במישור הדינאמי (יצירת עסקים חדשים שיתחרו בעסקים קיימים). נקודת מוצא זו מהווה הנחת עבודה בסיסית של מערכי ההגבלים העסקיים בישראל, כמו גם בארצות הים".⁴

להלן תידון השפעתו של המיזם המשותף שבפניי על התחרות.

3. השפעת ההסדר על התחרות

3.1. תחום הספרים בישראל

תחום הספרים בישראל מורכב ממספר חוליות מרכזיות, שההסדר הנוכחי נוגע לשתיים מהן. החוליה הראשונה היא חוליית התוכן. את התוכן בספרות המקור מספקים סופרים ישראליים. בספרים מתורגמים, התוכן מתקבל באמצעות רכישת זכויות תרגום מגורמים בחו"ל. החוליה הבאה בשרשרת היא חוליית ההוצאה לאור. ההוצאה לאור פועלת לאיתור תוכן ספרותי אטרקטיבי, לרכישת זכויות ההפקה וההפצה הקשורות עימו ולהפקתו. בנוסף עוסקת ההוצאה לאור בדרך-כלל בתרגום הספרים (ככל שנדרש), בעריכתם ובהפקתם הפיזית – דפוס, כריכה וכיו"ב. ההוצאה מתקשרת עם הסופר או עם בעלי זכויות היוצרים ואחראית לשלם להם, בבוא העת, תמלוגים ממכירות הספר. כן עוסקות ההוצאות לאור בשיווק הספרים באמצעות יחסי ציבור ופרסום באמצעי התקשורת.

³ ה"ע 508/04 תאגיד איסוף מיכלי משקה בע"מ נ' ריבוע כחול ישראל בע"מ דינים מחוזי, כרך לה (6), 348. פסקה 12.

⁴ מיזם ים תטיס - גרנית הכרמל השקעות בע"מ - החלטה בדבר אי מתן פטור על פי סעיף 14 מאישור בית הדין להסדר כובל, 2000 הגבלים עסקיים 3008959, פסקה 5.1, ההפניות הושמטו.

החוליה הבאה בשרשרת היא חוליית ההפצה. חוליה זו אחראית להפצתם הפיזית של הספרים לחנויות ברחבי הארץ והיא נוטלת חלק פעיל בשיווק הספרים המופצים על-ידיה הן בחנויות עצמן והן באמצעים אחרים. בחלק מהמקרים מתנהל המשא ומתן על מחירי הספרים לקמעונאי מול המפיץ.

חלק מההוצאות לאור (כגון הוצאת "כתר") פועלות גם בחוליית ההפצה. אם ההוצאה לאור עוסקת בהפצה בעצמה, מתנהל המשא ומתן מול הקמעונאי ביחס למחירי הספרים ישירות מול ההוצאה ולא מול המפיץ. בנוסף קיימים מפיצים עצמאיים העובדים בנפרד או בשיתוף פעולה עם רשתות השיווק הקמעוניות. לרשת חנויות סטימצקי יש גם מחסן מרכזי, ממנו מופצים ספרים לחנויות הרשת.

החוליה האחרונה בשרשרת היא החוליה הקמעונית – חנות או רשת חנויות למכירת ספרים. נוסף על חנויות המתמחות במכירת ספרים, ישנן גם חנויות שאינן מתמחות בכך, כדוגמת רשתות שיווק מזון, הפועלות באופן חלקי במקטע זה. ספרים עומדים למכירה גם בחנויות מקוונות, הן חנויות של ההוצאות לאור והן חנויות מקוונות השייכות לרשתות הקמעוניות.

ההסכם שבפני עוסק בתחום ההוצאה לאור. עם זאת, מכיוון שכאמור לעיל כנרת היא בעלת מניות ברשת חנויות צומת ספרים, יש לבחון את הבקשה הנוכחית גם בנוגע להשלכות אפשריות בתחום המכירה הקמעונית של ספרים. לפיכך יידונו להלן הן תחום ההוצאה לאור והן תחום המכירה הקמעונית.

3.1.1. תחום ההוצאה לאור

בתחום ההוצאה לאור של ספרים בישראל פועלות הוצאות ספרים רבות ומגוונות. נתוני הספרייה הלאומית מלמדים שבשנה יוצאים לאור בישראל למעלה מ-3000 כותרים מסחריים, על-ידי למעלה מ-100 גופים שונים. עם זאת, לא כל המוציאים לאור הם בעלי יכולת להוציא כמות גדולה של כותרים, ורק בודדים מוציאים למעלה ממאה כותרים בשנה. הבקשה בה עסקין נוגעת לפעילותם של שניים מהמוציאים לאור המסוגלים להוציא לאור כמות גדולה, של למעלה ממאה כותרים בשנה.

3.1.2. תחום המכירה הקמעונית

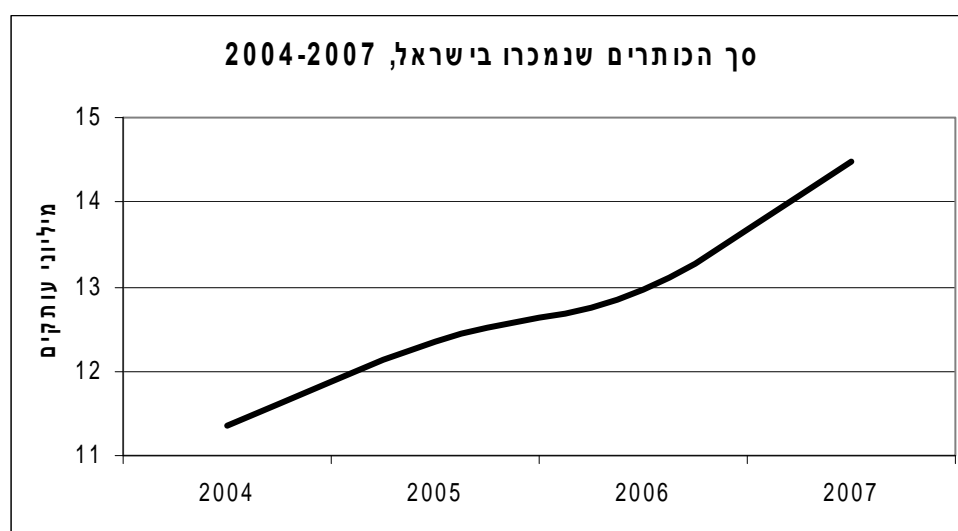
נכון להיום, פועלות בתחום המכירה הקמעונית שתי רשתות קמעוניות עיקריות, צומת ספרים וסטימצקי (2005) בע"מ (להלן: "סטימצקי"), כאשר בנוסף לשתי רשתות אלה פועלות מספר רשתות קטנות (תמיר ספרים בע"מ, אקדמון בע"מ, דיונון ועוד) וכן חנויות פרטיות המתמחות בממכר ספרים. בנוסף, נמכרים ספרים מסוימים גם בנקודות מכירה שאינן מתמחות בממכר ספרים כגון רשתות שיווק מזון. עם זאת, נקודות מכירה מן הסוג האחרון מחזיקות מגוון קטן מאוד של ספרים, וככלל נראה, שאין בהן כדי להוות תחליף לחנויות הספרים המתמחות, לרבות רשתות הספרים.

בתחום המכירה הקמעונית של ספרים ניתן לראות בשנים האחרונות, בין היתר לאחר מיזוג צומת ספרים עם מודן בשנת 2005, מגמה ברורה של ירידת מחירי הספרים ועלייה במספר הכותרים היוצאים לאור בישראל.

3.1.3. שינויים בענף הספרים בשנים האחרונות

בשנים האחרונות מתאפיין ענף הספרים בישראל בצמיחה ודינמיות. מחיר הספרים בפועל לצרכן נמצא בירידה (מאז 2005), ובכמות העותקים הנמכרת בישראל ניכרת מגמת עלייה. גם מספר הכותרים המוצאים לאור מצוי בעלייה. כך, מספר הכותרים שיצאו לאור בישראל גדל משנת 2004 ב-25%. חשוב לומר כי העלייה אינה רק במספר הכותרים שמוציאות הוצאות הקשורות לצומת ספרים – כנרת והוצאת מודן – כי אם גם במספר הכותרים המוצאים לאור על ידי הוצאות אחרות, אשר גדל אף הוא ב-18%. העובדות מלמדות, אם כך, שהקורא הישראלי נהנה בשנים האחרונות ממגוון משופר של ספרים וממחירים נמוכים יותר מבעבר.

בשנים האחרונות מתקיימים בחנויות הספרים מבצעים רבים, הן בשבוע הספר המתקיים בחודש יוני, והן בשאר חודשי השנה, והם הגורם העיקרי להוזלת מחיר הספרים. בנוסף ובמקביל לאלו – מצביעים נתוני הלמ"ס על גידול בהוצאה הכוללת שמוציאים משקי הבית בישראל על ספרים. בשילוב עם הורדת המחירים, מלמד נתון זה על גידול ממשי בכמות הספרים שרוכש משק בית בישראל בשנים האחרונות, כפי שניתן לראות באיור 1 להלן.

איור 1

מקור: עיבוד נתוני רשות ההגבלים העסקיים והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה,

סיכומם של דברים, מצאתי כי צרכן הספרים הישראלי נהנה בשנים האחרונות מביצועים תחרותיים משופרים בתחום ספרי הקריאה - מגוון הספרים רחב מבעבר, הכמות הנמכרת מצויה במגמת עלייה, המחירים נמוכים יותר והנגישות לציבור עלתה. אין כל ספק, שהתחרות שנוצרה בתחום הספרים היטיבה ומיטיבה עם הקורא הישראלי.

עם זאת, לצד העובדה שביצועי השוק מבחינה תחרותית בשנים האחרונות טובים, קיימת מגמה מובחנת וברורה של עלייה בריכוזיות בחולייה הקמעונית. שוק הספרים בארץ התאפיין בעבר בקיומן של חנויות רבות המבזרות מבחינת בעלות, לצד רשת קמעונית גדולה אחת – רשת סטימצקי, שנתח השוק שלה השיק למחצית. בארבע השנים האחרונות, בין היתר לאחר מיזוג צומת ספרים עם מודן הוצאה לאור בע"מ, חל שינוי בשוק. נתח השוק של צומת ספרים גדל, בעיקר על-חשבון נתח השוק של החנויות הפרטיות. נכון להיום, מחזיקות צומת ספרים וסטימצקי ביחד בנתח שוק משמעותי, ואילו חלקן של הרשתות הקטנות והחנויות הפרטיות הצטמצם.

אין כל ספק ששינויים אלה הקנו לשתי רשתות הגדולות, סטימצקי וצומת ספרים, כוח מיקוח ניכר, המאפשר להן לדרוש הנחות מאת ההוצאות לאור. יתר על-כן, מצב זה חייב אותי לבחון גם את החשש, שריכוזיות של החוליה הקמעונית תוביל לשיווי משקל מתואם בין שתי הרשתות באופן שיפגע בתחרות הקיימת בשוק כיום.

בחינה מסודרת של העובדות מלמדת כי לעת עתה לא נראית בתחום יכולת להפעיל כוח שוק, באופן חד-צדדי או בצורה מתואמת בין הרשתות. ניתוח המחירים ברמה הסיטונית והקמעונית מלמד כי ההנחות שניתנות לקמעונאים מגולגלות במידה רבה גם אל הצרכן. יתרה מזו, לשוק כעת מבנה לא-סימטרי, בו גורם אחד (צומת ספרים) הוא בעל אינטגרציה אנכית בין רשת קמעונית לבין הוצאות לאור והגורם הגדול האחר אינו מקיים אינטגרציה כזו. מבנה לא סימטרי זה מפחית משמעותית את היכולת ליצור ולקיים שיווי משקל מתואם.

כפי שקורה לעתים, שינויים ותמורות המתחוללים בשוק אינם לרוחם של כל הגורמים הפועלים בו אף אם הם פועלים בבירור לטובת הצרכן ואולי דווקא בשל כך. כך, הושמעו בפני טענות שונות נגד השילוב האנכי בין צומת ספרים לבעליה. עד כה לא מצאתי בטענות אלה בסיס להתערבות בהתאם לסמכותי על פי חוק.

עם זאת, כפי שביקשו הצדדים, ניתן פטור זה לשנתיים בלבד, והוא אינו בלתי-הפיך. בחלוף שנתיים אלה, אם יחפצו הצדדים להמשיך את שיתוף הפעולה ביניהם, ניתן יהיה לשוב ולבחון את מבנה השוק ואת החששות התחרותיים הנובעים ממנו מהמשך המיזם, ואם יעלו באותה עת חששות תחרותיים, ניתן יהיה שלא לתת את הפטור או להתנותו בתנאים.

3.2. החששות התחרותיים במישור האופקי ובמישור האנכי

ההסדר המונח לפניי מעלה חששות לכאורה לפגיעה בתחרות במישור האופקי של החברה בין הוצאות לאור וכן, משום שכאמור הוצאת כנרת מצויה באינטגרציה אנכית עם רשת צומת ספרים, גם במישור האנכי בקשר בין הוצאות ספרים ורשתות קמעוניות. חששות אלה יידונו להלן כסדרם.

3.2.1. חשש במישור האופקי

כבכל מקרה שבו חוברים מתחרים יחד לפעילות משותפת, עולה במקרה הנוכחי החשש שמא יקום למתחרים כוח שוק כתוצאה מן המיזם המשותף ביניהם. השאלה מתחדדת כאשר מביאים בחשבון גם את הקשרים העקיפים: עם הוצאת מודן, הקשורה בקשרי בעלות עם צומת ספרים,

ועם הוצאת הקיבוץ המאוחד, שהיא צד להסדר, הגם שההסדר עצמו מתייחס לספרייה החדשה בלבד.

אכן, מן הנתונים שבפניי עולה, כי כנרת היא ההוצאה לאור הגדולה ביותר בישראל, והמוציאה את מספר הכותרים הרב ביותר. עם זאת, מבדיקת הרשות עולה, כי לכנרת אין כוח מונופולי כלפי חנויות ספרים. הוספת הספרייה החדשה אינה צפויה לשנות תוצאה זו.

הספרייה החדשה מוגבלת, על-פי מצגי הצדדים, למתכונת פעילותה הנוכחית, המכסה 20 ספרים בשנה לכל היותר. בנסיבות אלה, התוספת אינה משמעותית ביותר.

ההסכם הנוכחי מקנה לכנרת אינטרס בספרי הספרייה החדשה בלבד. אין לה נגיעה ליתר ספרי הקיבוץ המאוחד, המופצים בנפרד. אשר להוצאת מודן, הרי גם ספריה של הוצאה זו מופצים בנפרד מאלה של כנרת ושל הקיבוץ המאוחד. תוצאות הניתוח הכלכלי מלמדות כי אין זה סביר שכתוצאה מההסדר הנוכחי ייווצר גוש שיווקי שיכלול את כל ההוצאות הללו, ואשר יהיה בעל כוח מונופולי.

יתר על כן, הגם שענייננו בגורמים גדולים יחסית בשוק ההוצאה לאור, התחום עצמו עודנו מרובה מתחרים. שיתוף הפעולה בין כנרת לבין הקיבוץ המאוחד בנוגע לספרייה החדשה, כפי שצינו הצדדים בבקשתם, מתייחס לחלק קטן מן השוק, והוא תחום ומוגבל בזמן.

לפיכך איני סבורה כי קיים חשש שההיבט האופקי של שיתוף הפעולה בין כנרת לבין הקיבוץ המאוחד בהוצאה לאור של הספרייה החדשה יקים לצדדים לו או לחלקם כוח שוק.

3.2.2. חששות הנובעים מן הקשר עם "צומת ספרים"

כאמור, במסגרת הבקשה שלפניי העלו גורמים שונים גם חששות אנכיים, הנובעים מקשר הבעלות בין כנרת לבין רשת צומת ספרים. במסגרת זו עולה החשש כי העסקה הנוכחית תוסיף לכוח הקיים בידי צומת ספרים כלפי ההוצאות לאור.

כך, למשל, עלו בפניי טענות מצד הוצאות לאור, כי יש לצומת ספרים כוח שוק כלפי ההוצאות לאור. כוח שוק זה נובע, על פי הטענה, מן העובדה, שכפי שהוסבר לעיל, נתח השוק המוחזק על-ידי צומת ספרים וסטימצקי במשותף גדל בשנים האחרונות. על פי הטענה, התנהגותן של צומת ספרים וסטימצקי כלפי ההוצאות לאור היא אחידה: שתיהן לוחצות על ההוצאות לאור להוריד את מחירי הספרים בשביל לממן את התחרות ביניהן במישור הקמעוני.

בבחינה כלכלית של סך כל הספרים שנרכשו במהלך השנים 2007-2008 ובראשית 2009 על-ידי צומת ספרים, לא נמצא כלל ועיקר כי מחיר הרכישה הממוצע של הספרים משקף הפעלת כוח שוק על ידי צומת ספרים. בפרט, לא נמצא כל בסיס עובדתי לטענת ההוצאות לאור בדבר הפעלת כוח שוק על-ידי צומת ספרים בנוגע למחירי רכישת הספרים על-ידיה מההוצאות לאור. מצב דברים זה עשוי כמובן להשתנות בעתיד, ויתכן שיהיה בכך כדי להביא לתוצאה שונה בבקשות שתוגשנה בעתיד.

אשר לטענות השונות לפיהן החבירה עם הספרייה החדשה תחזק את כוחן של צומת ספרים וההוצאות לאור הקשורות עמה, הרי שככל שהחבירה אכן תחזק את צומת ספרים ואת כנרת, הדבר לא יקרה בדרך פסולה כגון חסימת מתחרים, אלא על-ידי שיפור סל המוצרים שצומת ספרים וכנרת יכולות להציע לצרכן בדרך יעילה ובמחירים אטרקטיביים.

ניתן להעלות את החשש, כי הוצאות לאור אחרות יודרו ממדפי צומת ספרים לטובת ספרי הספרייה החדשה. באשר לכך אציין קודם כל, כי ההסכם בין הצדדים אינו כולל מגבלה כלשהי על רשת צומת ספרים ביחס לשיווק ספרי ההוצאות המתחרות. אכן, סביר להניח שצומת ספרים תקדם את מכירת ספרי הוצאת הספרייה החדשה בעקבות ההסדר. עם זאת, הדבר אינו שקול כלל להדרת ספרי ההוצאות המתחרות. בין היתר בשל העובדה שההסכם הוא זמני בלבד, לא נראה שיש לצומת ספרים תמריץ להדיר את יתר ההוצאות ממדפיה.⁵ ההוצאות לאור השונות ציינו, כי צרכן הניגש לחנות ספרים מעוניין פעמים רבות בספר מסוים. אם צומת ספרים תפחית את היצע הספרים על מדפיה, הרשת מסתכנת באובדן חלק מהלקוחות.

ככל שמתעורר החשש, שההוצאות הקשורות במיזם יסרבו למכור את ספריהן לחנויות אחרות מלבד צומת ספרים, נראה בשלב זה שאין לצדדים תמריץ שלא למכור את הספרים לחנויות קמעוניות אחרות. ההסכם אינו כולל הבטחה כלשהי לבלעדיות לרשת צומת ספרים מצד הקיבוץ המאוחד, והניסיון עד כה מראה, שהוצאות הבית מוכרות את ספריהן בחנויות שונות, לרבות חנויות רשת סטימצקי. מכל מקום, אין סיבה שדווקא ההסדר הנוכחי יביא את ההוצאות הקשורות בצומת ספרים שלא למכור את ספריהן לחנויות אחרות.

עוד הועלה החשש, כי בשל הקשר של הוצאת כנרת עם צומת ספרים, המקדמת את ספריהן של הוצאות הבית שלה, יבחרו סופרים בעתיד לעבוד עם הוצאות הבית של צומת ספרים, ובכלל זה כנרת. ככל שתופעה כזו תיווצר, היא תיווצר כתוצאה משיפור יכולת ההוצאה לאור שכנרת מסוגלת להציע לסופרים, ולא כתוצאה מפעילות אנטי-תחרותית. בנוסף, חשש זה מתייחס לטווח הבינוני והארוך. לעת הזאת, איננו רואים בפועל מגמה של סופרים לעבור להוצאת כנרת כאמור. ההסכם שבפנינו מוגבל, כאמור, לשנתיים בלבד, וככל שתיווצר בעתיד מגמה כזו של מעבר סופרים, ניתן יהיה לבחון את הדברים מחדש, אם וכאשר יתבקש חידושו של הפטור.

3.3. קיום יעילויות לצד החששות התחרותיים

בצדה של החבירה קיימות יעילויות, שעשויות להיטיב עם צרכני הספרים דווקא. בשל יתרונות לגודל של הוצאת כנרת, החבירה תאפשר לספרייה החדשה רכישה מוזלת של תשומות בתחום הדפוס, וגישה למומחיותה של כנרת בתחום השיווק. כל אלה יהפכו את הספרים שמוציאה הספרייה החדשה, הנחשבים בתחום לאיכותיים, להיות זולים ונגישים יותר לקהל הישראלי, וקהל הצרכנים נמצא נשכר.

⁵ להבחנה בהקשר זה בין הסכם זמני לבין הסכם של קבע ראו גם החלטה בדבר מתן פטור מאישור הסדר כובל להסדר בין כתר ספרים (2005) בע"מ והוצאת הקיבוץ המאוחד בע"מ, 2007; הגבלים עסקיים 5000659

4. סוף דבר

בסיכומם של דברים אשוב ואציין את הביצועים המשופרים של תחום הספרים בשנים האחרונות ואת תרומתם לרווחת ציבור קוראי הספרים בישראל. זאת ועוד, ההסכם המונח לפניי מוגבל לשנתיים. במידה שהצדדים יחפצו בהארכת שיתוף הפעולה, ייבחנו הדברים על רקע המצב בשוק ועל רקע השפעת המיזם הנדון על שוק הספרים במשך שנות קיומו. בהקשר זה אזכיר, כי בדיקתה של בקשת פטור זו הייתה מורכבת, חייבה איסוף של נתונים רבים ודרשה את עתותיה. בחינת התחום בעת חידוש הפטור צפויה אף היא להיות מורכבת ולחייב איסוף נתונים נוספים. מצאתי, לפיכך, לציין כבר בעת מתן הפטור, כי אם יחפצו הצדדים להסדר לחדש את הפטור שניתן לו, עליהם לבקש זאת די זמן מראש כדי לאפשר בחינה נאותה של השלכותיו התחרותיות.

לאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ומיזוגים, ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים ולהעניק את הפטור המבוקש. תוקפו של הפטור לשנתיים מיום מתן החלטתי זו.

בהתאם לסעיף 15(א) לחוק ההגבלים העסקיים נתונה החלטתי זו לערר בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים או כל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור.

רונית קן

הממונה על הגבלים עסקיים

ירושלים, ז' בחשוון, תש"ע

25 באוקטובר 2009

377182 /7629